

ÅRSSKRIFT 2018

Jordløse-Trunderup lokalhistoriske forening

BERETNING 2017

Den 13. marts havde vi generalforsamling, hvor der var fordrag ved Birgitte Jørgensen, hun fortalte spændende om sin barndom og ungdom i Jordløse.

Onsdag den 10. maj gik vi tur på Jordløse Møllevej/Søbo Løkker, hvor vi havde Thorleif Hansen som omviser, og han er godt inde i tingene, så vi fik en god fortælling med. Efter turen drak vi den medbragte kaffe hos Birthe og Klavs Grubbe i deres hyggelige gildesal.

Onsdag den 20. september havde vi foredragsaften, og vi må konstatere at her på egnen er Holm-Hansen betydeligt mere populær end Jytte Hilden, aldrig har der været så mange til et arrangement som den aften, og vi beklager at kagen slap op, men vi kunne jo ikke vide, der kom så mange. Der var alt hvad der kunne være i skolens musiklokale.

Den 11. november var det arkivernes dag, hvor vi havde en bunden opgave at lave udstilling efter, nemlig ”giv det videre” hvilket var en udstilling om folks livshistorie. Vi fik lavet en fin udstilling, syntes vi da selv, det var der heldigvis også andre der syntes, så der var helt pænt med folk og se den.

Så har vi haft den store glæde og fået fire nye medarbejdere til vort arkiv. Der er altid brug for flere hænder og hoveder. Så vi vil opfordre jer medlemmer til at bidrage med jeres livshistorie, lige som dem vi har lavet til udstillingen, det kan vi gøre ved fælles hjælp så ”giv det videre” kan blive gemt for eftertiden.

I kan altid gå ind på Arkibas på www.arkiv.dk.

IDA GRØNBERG

*Herunder:
Arkivernes dag
den 2. lørdag i
november 2017
var velbesøgt.*

GI' DET VIDERE

Ved arkivernes dag i 2017 var emnet ”Gi' det videre”. Vi havde indsamlet erindringer fra 4 medlemmer og ud fra deres fortællinger lavet udstilling og et lille hæfte for hver.

Du kan stadig få lavet dit eget erindringshæfte. Kom med din historie og dine fotos eller kom med dine fotos og fortæl til båndoptageren, så hjælper vi med at skrive og med opsætning af hæftet.

Hør nærmere i vores åbningstid sidste onsdag i hver måned – undtagen december og juli.

Jordløse-Trunderup lokalhistoriske arkiv

Friskolen i Jordløse
Jordløse Møllevej 14
email: jtarkiv@gmail.com
www.jordlosetrunderuparkiv.dk

Arkivet er åbent sidste onsdag i hver måned kl. 18.30–21.30 (ikke juli og december) samt efter aftale.

Bestyrelsen 2017

Ida Grønberg, formand,
2729 1770

Ulla Nyborg, kasserer, arkivleder,
6473 3370 / 2372 0323

Rikke Schultz, sekretær
6183 2169

Birthe Grubbe, avisartikler
2393 7970

Klavs Grubbe, film
2393 8080

Lene Hansen
6016 3815

I serien om træindustri i Jordløse er vi nået til:

JORDLØSE STOLEFABRIK

v/ P. V. KYRPING, ENGHAVEVEJ 18

Grethe og Jørgen Kyrping startede Kyrpings Møbelfabrik op i 1961 på adressen Enghavevej 18.

Men på det tidspunkt var der allerede et snedkeri i bygningerne.

Huset Enghavevej 18 blev bygget i 1934 af Ejner Lehrmann som bolig og æg-pakkeri med et lille snedkeriværksted, hvor faderen Niels Lehrmann arbejdede.

Æg-pakkeriet var startet i lejede lokaler på afholdshotellet, men i 1934 var det vokset så stort, at der skulle nye lokaler til.

Da Ejner Lehrmann ikke var gammel nok til at få næringsbrev, kom bygnin-gerne til at stå i Niels Lehrmanns navn. Æg-pakkeriet var en forretningsmæssig succes, og det beskæftigede igennem årene en del kvinder i Jordløse.

Ejner Lehrmann solgte i 1955 æg-pakkeriet og flyttede efterfølgende til Fåborg. Den nye ejer var vognmand Søren Martinussen, der efter 3 år sælger det videre til Snedkermester Niels Rasmussen.

Poul Kyrping fortæller i 1986 i anledning af det tilstundende 25 års jubilæum:

”Niels Rasmussen byggede æggepakkeriet om til en et lille snedkeri på 90 m², hvor der hovedsagelig blev lavet spisestuestole og kommoder til entréer i teaktræ, med en årlig omsætning på 28.000 kr. Ved salget til mig i 1961 overtog jeg produktionen og Niels byggede et rekordvaskeri i Otterup,

Herunder: Ejnar Lehrmann (til højre) stående foran ejendommen sammen med forældrene Dorthea og Niels Lehrmann.

hvor han stadig huserer med forretningen, som ligger på Klintebjergvej.”

UDVIDELSER

I perioden fra 1961–1976 udvides produktionsarealet 2 gange – i 1968 med 200 m² og i 1976 med 190 m². Fabrikken producerer afsyrede egetræsmøbler, og ud over Poul og Grethe Kyrping er 3 mand beskæftiget i produktionen. I 1978 lever drømmen om endnu en udvidelse, da parret køber den tilstødende matrikel 14r på 5556 m². Men i stedet for en udvidelse bliver virksomheden udfordret af en storbrand den 27. Oktober 1982.

BRANDEN

Branden faldt sammen med en indsats for at udvide produktionen, så man ud over at producere afsyrede egemøbler til hjemmemarkedet også ville satse på eksport af prototyper af teakmøbler til det tyske og amerikanske marked.

I Fyns Amtsavis fra den 27. oktober 1982 kan man læse, at det var delene til prototyperne, der var gået op i røg:

”I mangel af tørt teak-træ forsøgte Poul Kyrping selv at tørre de 250 stykker træ, som skulle bruges til de nye bordmodeller, ved at placere træet oven på virksomhedens halmfyr, men genvejen til det tørre træ blev skæbnesvanger – Poul Kyrping

formoder, at fyring med en olie-rapsblanding bevirkede en overophedning af fyret, hvorefter teak-træet og senere loftisoleringen blev antændt”.

Gode brandfolk og godt arbejde af forsikringsselskabet betød, at virksomheden hurtigt blev genopbygget. Forsikringsselskabet hyrede simpelt hen Poul Kyrping og medarbejderne til at forestå oprydningssarbejdet, samtidigt med at de udbetalte en erstatning for skaderne.

VILLE LUKKE VIRKSOMHEDEN

Selv ville Poul Kyrping ifølge avisen helst have lukket fabrikken. Han var ikke tilfreds med erhvervsklimaet herhjemme og de små virksomheders muligheder for at leve i skyggen af de store:

”Giganterne tapper de små firmaer for gode medarbejdere og reducerer deres muligheder for at tjene penge” udtalte han til avisen.

TROFASTE KUNDER

”Trofaste kunder reddede fabrik efter storbrand”, det kan man læse i Amtsavisen et årstid senere. Det lykkedes nemlig hurtigere end forventet for Poul og Grethe Kyrping og medarbejderne at få produktionen op at køre igen. Medarbejderstaben blev samtidigt udvidet til 5 og man lå til en rekordomsætning i 1983. Avisen skriver:

Til venstre:
Luftfoto af Enghavevej 18. Som det så ud da Grethe og Poul Kyrping købte det.
Sylvest Jensen
Luftfoto 1959.

Til højre:
Luftfoto af Enghavevej 18. Som det så ud 20 år senere.
Sylvest Jensen
Luftfoto 1978-80.

”For Poul Kyrping, der nu i 22 år har drevet den lille møbel-virksomhed på Enghavevej i Jordløse, blev branden heldigvis et lærestykke i, at håbløsheden ikke er uomgængelig – fabrikken slap fra branden uden alvorlige økonomiske mén og for virksomheden blev genopbygningen desuden beriget med adskillige nyskabelser og forbedringer.”

Årsagen til succesen er ifølge avisen at kunderne holdt ved deres ordrer, selv om

der kom forsinkelser i leveringerne på grund af branden.

JUBILÆUM EFTER 25 ÅR I JORDLØSE

Den 1. april 1986 fejrede Poul og Grethe Kyrping 25 års jubilæum. På det tidspunkt drømmer Poul stadig om at udvide virksomheden, men den er Grethe ikke helt med på. Til en video optaget af Lokalthistorisk Arkiv i jubilæumsåret udtaler han:

”Der er jo gode muligheder for at udvide (grundet købet af nabogrunden i 1978), men allerede her har de mange år med kriser af alle slags og ustabile tider, gjort, at jeg i dag ikke kan få min kone til at være med til at udvide yderligere, selv om vi i år omsætter for ca. 2 millioner om året, synes vi ikke afkastet er så stort, at der er grund til at udsætte sig for den risiko, det er at investere i mere, så det må blive vores efterfølgere, og det vil igen blive fremmede, da ingen af vore børn er snedkere.”

UD- ELLER AFVIKLING

I 1988 købte Grethe og Poul Kyrping villaen Smedestrædet 3. Villaen blev bygget af Jørgen Hansen i 1970, da han solgte sin snedkervirksomhed Landevejen 38 til John Bæk, og den rummer foruden beboelse et mindre snedkerværksted. Altså den ideelle retrætebolig. Men Poul havde mod på endnu et eksporteventyr. Denne gang gælder det håndsnedkererede møbler i ask og lys mahogni. Sammen med Mogens Pedersen fra Jordløse (senere

*Til venstre:
Poul Kyrping på
værkstedet i færd
med at fuge et kak-
kelbord.
I baggrunden ses
Grethe Kyrping.*

Pedersen og Pilegaard) og 4 andre møbelproducenter i Haarby og Glamsbjerg investeres der i handelsselskabet Haarby Trading Company (HTC). HTC havde lokaler sammen med Erhvervskontoret i Haarby, Algade 18 og erhvervschef Palle Heltborg, der var ansat af Haarby og Glamsbjerg kommune blev også selskabets direktør. De møbler man producerede var designet af arkitekterne m.a.a. Annette og John Wessman, Randers og de blev præsenteret på den internationale møbelmesse i Herning i august 1989.

Så vidt vides blev fremstødet ikke den helt store succes. Det skyldes muligvis, at erhvervssamarbejdet mellem Haarby og Glamsbjerg kommune hurtigt gik i sin mor igen. Allerede 3 måneder efter den store erhvervspolitiske satsning fik politikkerne i byrådene kolde fødder. Glamsbjerg kommune trak sig ud af samarbejdet og Haarby kommune reducerede erhvervsstøtten fra 375.000–275.00 i 1990.

Men hvor om alting er, så havde Poul og Grethe Kyrping i 1990 stadig mod på at drive virksomheden på Enghavevej 18

videre og retræteboligen på Smedestrædet blev ind til videre lejet ud.

KOM TIL JORDLØSE, LYKKETOFT

Poul Kyrping var en sand kriger. I 1997 havde Fyens Stiftstidende inviteret finansminister Mogens Lykketoft til Odense, hvor fynske borgere kunne ringe eller skrive til ministeren. Et tilbud Poul Kyrping benyttede sig af. Han sendte et langt brev og en invitation til ministeren om at komme til Jordløse. Pointen i hans brev er ifølge Fyens Stiftstidene, at han ”ikke kan komme af med sin virksomhed, når han en dag holder op. Regeringen har brugt pengene til iværksætter-ydelser i stedet for at sikre det bestående erhvervs-liv”.

GØR FOR LIDT

Poul Kyrping mener, at regeringen og folketinget tænker alt for lidt på de selvstændige – og på at sikre fremtiden for de små virksomheder.

Han mener, at politikerne bør gøre det lettere for interesserede ansatte at overtage de mange virksomheder og arbejdspladser, som kommer i klemme når ejeren holder op.

”Men i stedet har man koncentreret kræfterne om den såkaldte iværksætterstøtte,

der gør, at folk starter på noget, der ikke er nyt, men som tvært imod er der i forvejen – men nu med mulighed for at dumpe priserne, fordi de har blandt andet mine skatte kroner i ryggen. Efter en fire-fem år går de alligevel konkurs – og det var langt bedre at hjælpe nogen til at gå ind og overtage noget, der allerede er i gang, siger Poul Kyrping.”

Mogens Lykketoft takker nej til et besøg i Jordløse, men vil gerne medgive, at iværksætterydelsen ikke er nogen ubetinget succes og at den har medført mange ”ikke særligt indholdsrige eksperimenter”.

SNEDKERIET LUKKER OG SLUKKER I 2001

Der kom ingen hjælp – hverken fra himlen eller fra regeringen – og i 2001 besluttede Poul og Grethe Kyrping sig for at lukke og slukke Jordløse Stolefabrik. Husset med værksted blev solgt i 2002. Poul Kyrping døde i 2014.

RIKKE SCHULTZ

Denne artikel er skrevet på baggrund af avisudklip og andre arkivalier i Jordløse Trunderup lokalhistoriske arkiv.

HOLMELUND, JORDLØSE MØLLEVEJ 43

I 1880 fik Jørgen Hansen en udlod, matr. nr. 24b, i Jordløse Holme. Jordstykket hørte til Lindelygård (Landevejen 13, Jordløse), men sønnen herfra magtede ikke at drive Lindelygård. Han var “anderledes” og meget tavs, og da han hed Hans blev han i daglig tale kaldt Hans Tavsén.

Jørgen Hansen fik opført en mindre 3-længet gård og tilkøbte i de næste 3–4 år flere naboparceller. Gården fik navnet “Holmelund”.

Jørgen Hansen blev født den 19.3.1848 i Jordløse og blev gift med Karen Kirstine Madsen der var født den 13.7.1849.

Ifølge folketælling fra 1901 havde de en logerende: Nielsine Nielsen, der virkede som syerske. Hun var fra Haarby (født 10.12.1882). Ifølge folketælling fra hhv. 1911 og 1916 havde de nu medhjælp på gården idet Anders Peder Baun og Anna Marie Hansen (FT 1911), og Hans Christian Jensen (FT 1916) nu angives at bo på gården og være “tyende”.

Karen og Jørgen var meget religiøse og kom meget sammen med en familie Larsen fra Trunderup, som ligeledes var religiøse.

De fik 3 børn: Hans Magnus (født 1882), Thora Birthe Marie (født 1886), Agnes Magdalene (født 1888).

Agnes bliver syg som ung og dør som 30-årig den 18.7.1918 og er begravet på Jordløse Kirkegård.

Thora bliver i 1917 gift med Hans Christian Jensen fra Hinge ved Randers og de emigrerer kort efter til Canada. Hans Magnus hjælper først til på Holmelund, men får senere et lille sted nær Brobyværk. Han bliver den 11.9.1917 gift med Laurine, datter af Købmand Larsen fra Trunderup. Laurine havde siden sin faders død i 1907 passet købmandsforretningen i Trunderup, kun afbrudt af bl.a. et højskoleophold.

Det var meningen, at de sammen skulle have drevet købmandsforretningen, men det gik ikke. Købmandslivet var ikke noget for Magnus. De flytter derfor til Holmelund og Magnus overtager driften af fødegården.

Den lille gård var imidlertid ikke nok for Magnus så han afhænder gården og køber en større gård “Dueholm”, ved Smørum på Sjælland. Gården var på ca. 70 tdr. land og han overtager den i maj

*Herover:
Holmelund før
branden 1932,
dengang Jordløse
Møllevej var en
smal grusvej.
Til venstre ses
Jordløse Møllevej
og bagest anes
Farmen, Jordløse
Møllevej 39.*

1920. Hans far, Jørgen Hansen, flytter med og bor på aftægt på gården.

Faderen dør 17.1.1927 og bliver begravet i Jordløse.

Tiden efter 1. verdenskrig var en svær tid for landbruget og Magnus har svært ved at klare forpligtelserne, så i 1926 må han afhænde gården og de flytter i lejebolig. Han må tage et job ved Københavns Vandforsyning, men kort efter kalder landbruget igen på Magnus: Han erhverver “Brandmosegård” på ca. 8 tdr. land på Pederstrup Mark nær Ballerup. Her driver han landbrug og gartneri og

her vokser børnene op. De havde nu 4: Arne født 1920, Else født 1921, Nina født 1923 og Johs født 1926.

De sælger Brandmosegård i 1948 og køber i stedet en villa “Ørnebjerg”, med lidt jord til. Her dør Laurine i 1959 og Magnus dør i 1965.

Da Magnus solgte gården i 1920 var køberne Jens Ottesen og dennes hustru. De har kun gården i kort tid, da de sælger den videre allerede 1923.

Ny ejer er Anders Peter Laurits Larsen. Han er født d. 22.5.1900 i Kissendrup som søn af Hans Larsen. Han er ud-

dannet ved landbruget og har 1922–1923 gået på Korinth Landbrugsskole.

Han er gift med Eline Larsen. Hun var født i Jordløse den 24.11.1901 som datter af Hans Jørgen Hansen Engstrøm og hustru Karen på Højsgård (Landevejen 2, Jordløse).

Gårdens tilliggende er nu på 14 tdr. land og besætningen er på 2 heste, 4 køer, 2 ungvæg og 15 svin og ejendomsskylden er 19.000 kr.

I 1932 sker der det ulykkelige, at der udbryder brand i den sydlige længe. Den brænder ned til grunden og er aldrig siden genopført. I dag markerer nogle syldsten hvor længen stod. Lidt senere tilbygges en staldlænge mod nord.

De får 7 børn: Hans (født 1923), Aage (født 1926), Bertha (født 1929), Wagn(født 1932), Grethe (født 1934), Erling (født 1936) og Kaj født (1939).

Der har nok været trængsel i stuerne på den lille gård idet der den 30.12.1947 oprettes en kontrakt mellem Anders og Eline Larsen og Elines moder “enke Karen Engstrøm” om pasning og pleje på Holmelund. Anders og Eline forpligter sig til at yde moderen “fri Bolig og al fornøden Lys og Varme, Rengøring og Vask samt al Pleje og Pasning. Endvidere forpligter Gårdejer Larsen og Hustru sig til efter fru Engstrøms Død at afholde med hendes Begravelse forbundne Udgifter”.

Til venstre:
Eline Larsen til fest
ca. 1960.

Anders dør i 1954 og Eline er derefter ene om at drive gården. I 1969 overtager sønnen Kaj Engstrøm Larsen ejendommen, men Eline bliver boende. Hun får 2 stuer og køkken i stueetagen medens Kaj får den store stue i stueetagen og hele 1. salen. Eline dør i 1991 og Kaj beskæftiger sig nu mest med handel med grøntsager og som blomstergrossist. I 1986 får Kaj opført et maskinhus på ca. 250 m².

Kaj sælger ejendommen i 1994 til Dorthé og Johnny Rosenkjær.

Gårdens drift er nu helt hobby-præget og det eneste landbrug der er tilbage er noget græssende kvæg på marken.

Herover:
Holmelund 1950.
Odense Luftfoto.

I 2007 afhænder de ejendommen til Birthe og Klavs Grubbe Hansen. De kommer fra et lidt større landbrug ved Ørbæk hvor de havde en svineproduktion. Nu fortsætter ejendommen på rent hobbyniveau.

Det er tankevækkende at se en ejendom der engang kunne brødføde op til 10 beboere blive til rent hobby-brug. De drænrør der engang med stort møje blev gravet ned for at jorden kunne yde mere, er nu faldet sammen og en sø er opstået – og blevet fredet som bevaringsværdig

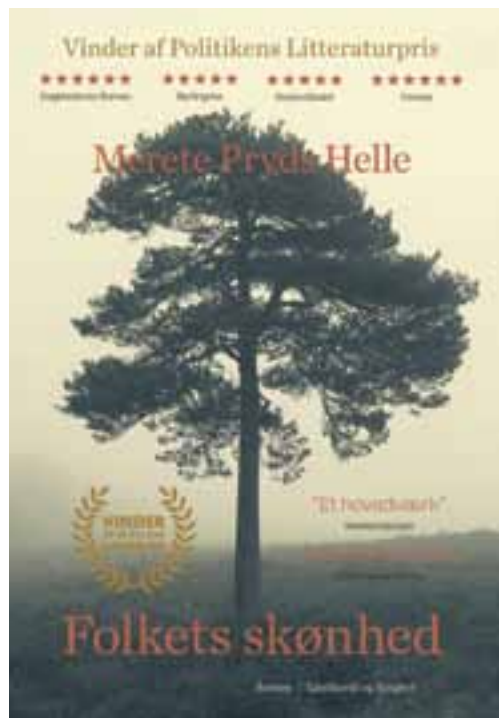
natur! Svinestalden er blevet til gildesal og maskinhuset bruges til opbevaring af lystbåden!

Men gården har stadig en smuk beliggenhed med en fantastisk udsigt, (man kan se portalkranen på Lindø-værftet og i klart vejr pylonerne på Storebæltsbroen!).

BIRTHE OG KLAVS GRUBBE

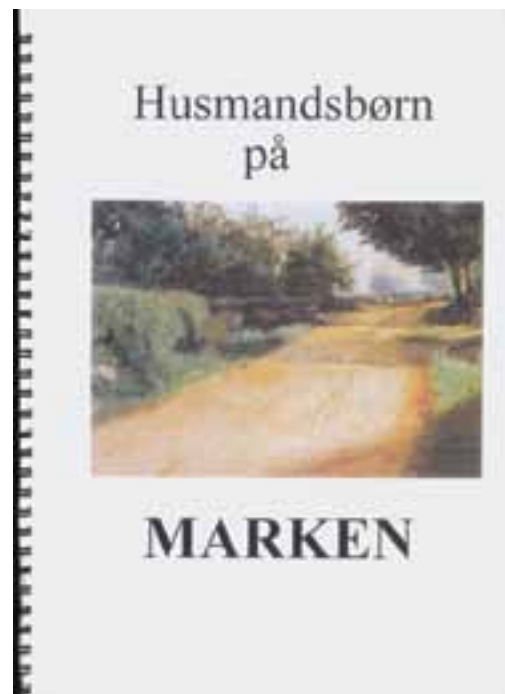
HUSMANDSLIV

I 2016 udgav Merete Pryds Helle sin slægtskrønike *Folkets skønhed*, der er baseret på hendes egen familiehistorie. Hendes mor, Marie, voksede op på Sydlangeland, på et husmandssted, og det er hendes historie, vi hører. Bogen er velskrevet, og man følger levende med i, hvad Marie og hendes søskende oplever i 30erne og 40erne, inden de bryder

op for at slå sig ned i København. Bogen har fået mange læsere – også mine egne børn, og de har spurgt mig, om det var sådan at være husmandsbarn på Jordløse Mark? Det havde de ellers ikke fået indtryk af.

Jeg kan heller ikke se mange lighedspunkter i det miljø, Marie voksede op i og det, jeg oplevede i Jordløse i 1940erne.

*Yderst til venstre:
Omslaget til
Folkets skønhed
af Merete Pryds
Helle.*

*Til venstre:
Omslaget til Hus-
mandsbørn på
marken.
Erindringer af
Ruth, Kaj og Ellen
Lehrmann.*

*Til højre:
Hans Lehrmann
i gang med hjem-
meslagtning.
1930'erne.*

Forarmede, fattige og forhulede var de og rangerede lavt på den sociale rangstige. Sådan har jeg ikke oplevet min barndom. Godt nok var vi husmandsbørn, og vi kendte vor plads i hierarkiet: vi hørte ikke til i toppen, blandt spidserne, men heller ikke nederst.

Far var jo hjemmeslagter og kom i det meste af Jordløse, og også i Strandby. Han var meget glad for det liv, han mødte i Strandby, på gårdene dér. Da mine forældre på deres gamle dage flyttede til Harby, kom Strandby-konerne og skulle se, hvordan "slawteren" nu havde det.

Jeg tror nok, at far mente, der var et varmere miljø dér, mange var grundtvigianere, og dem var der ikke mange af i Jordløse. Vi børn mente, at de var lidt gammeldags i Strandby, og blev sat på plads af far – og som voksen har jeg revideret min opfattelse og givet ham ret.

Men det betød meget, hvor mange skorstene der var på stuehuset, og hvor meget hartkorn der hørte til ejendommen: kun to skorstene og en halv tønde hartkorn. "Du er husmandsbarn." Det skammede jeg mig over, indtil jeg kom på seminariet i Skaarup, dér var der flere

husmandsbørn. I dag er jeg glad for det. Da jeg sammen med min veninde Bodil begyndte i Faaborg Mellem- og Realskole, blev jeg forlegen, da vi skulle sige, hvad vore fædre lavede. Bodils far var møller og den største skatteyder i Jordløse, så det blev et meget stiltfærdigt 'husmand' jeg fremmulede.

Der var et socialt skel mellem husmænd og gårdmænd. Far kom jo i gårdene, nogle steder også for at se, om en ko var med kalv. Han havde et godt forhold til dem, blev ofte inviteret på hjemmebrygget øl eller en kop kaffe. Men skulle der festes, var det andendagsgildet, vi kom til. Det var nu ikke alle gårdmænd, som sad lige godt i det, mange havde det ikke bedre end os. På en gård sagde de til far: "Vi har kun store penge, Hans, og du ka' nok ikke gi' tilbage; men vi lægger pengene i brugsen."

Et år forsynede far sig med byttepenge. Men så lød det: "Jeg har lige ferniseret soveværelsesgulvet, hvor Martins bukser med pengene i hænger på en stol – men vi lægger pengene i brugsen." Og når far så forhørte sig hos Marie Brugs, den kvindelige uddeler, som far havde gået i skole med, var svaret benægtende, og hun fortsatte: "Og det pøsegilde, de holdt, hvem tror du har betalt det?" Altså en ubetalt regning, som jeg tror, Marie Brugs dækkede med egne midler, ligesom

far år efter år slagtede julegrisen uden dækning. Og de holdt skindet på næsen – eller gjorde de? Jeg tror, de fleste i Jordløse var klar over forholdene; men hvem vil ikke gerne med til et godt gilde, hvor

*Tegning af Jens
Peter Ægidius.*

der både vanker sulemad og en snaps at skylle ned med?

Det efterår, jeg 'gik til præst', fik vi en morgen fri, fordi pastor Munch-Madsen var syg. Senere fik jeg i brugsen at vide, at der aftenen i forvejen havde været pøsegilde det omtalte sted, og at præsten ikke havde kunnet tåle mosten. Det gjorde nu ikke min glæde ved konfirmationsforberedelsen mindre, Munch-Madsen var et menneske, jeg forstod og havde tillid til. Far fortalte også, at præstegården var det eneste sted i Jordløse, hvor han blev inviteret til en dram og et stykke mad, når grisen var slagtet.

Basis for min tilværelse var husmandsstedet på Jordløse Mark. Det var jo her, jeg hørte til. Nummer to i rækken af husmandssteder fra den ene side og næstsids i rækken set fra den anden. Socialt set var der ikke den store forskel.

De fleste havde som far et bijob for at få tingene til at hænge sammen. Man hjalp hinanden, lånte redskaber af hinanden, talte om den økonomiske situation. Socialt sås de af og til – ikke til pøsegilder (grisen skulle vare hele vinteren), men til kaffegilde.

Det var en afveksling i hverdagen, når naboerne var inviteret: kaffebord med hjemmebag, og når de skulle hjem en dessert. Det var altid spændende, hvad der blev til overs, især hvis desserten var

citronfromage. Efter kaffebordet 'skiltes fårene fra bukkene'. Nogle gange spillede mændene kort, en kort overgang var det 'l'hombre, men siden ellers 'ligeud'.

Konerne sad for sig selv og 'ordnede verdens gang'. En skik, jeg også oplevede i Brobyværk i 60erne og 70erne. Der blev hverken serveret vin eller spiritus: men det var nok fordi pengene var små. Måske en enkelt øl. Far havde væddet med Kr. Dideriksen, Kristian mente, at Tyskland havde tabt krigen inden nytåret 1944, og det måtte han bøde en flaske snaps for. Hvor pokker han så fik den fra.

De fleste på rækken var også medlem af en kontrolforening. Det var et forfriskende pust, når vognen med kontrolassistentens remedier blev kørt til os, vel en tre-fire gange om året. Så kom der et par gode dage. Kontrolassistenten Jens Alstrup var ung og ugift og skulle overnatte.

Enhver afveksling i hverdagen var velkommen. Og så kunne jeg på afstand følge ham i arbejdet, når han på mystisk vis behandlede mælkeprøverne i laden, gerberede dem, som det hed. Jeg tænkte, at det var magi, at Jens Alstrup var noget af en troldmand. De vædsker, der ikke længere kunne bruges, fik vi – og de blev sprøjtet ud over stenbroen på gårdspladsen. Så groede der ikke ukrudt et stykke tid, og det betød, at vi børn blev

skånet for lørdagens værste arbejde: lugning af stenbroen.

Hvert år udkom en årbog over resultaterne i årets løb, hvoraf det fremgik, hvordan de enkelte besætninger havde klarer sig. Det var altid spændende at se, hvilket nummer i rækken vi var. Vi opnåede at blive nr. 3 eller 4 – selv om far passede jerseykøerne som en del af familien, og mor gjorde vrøvl over den store møl-lerregning.

Vi fulgte meget med i årets gang. Foråret, hvor jorden skulle gøres klar – hvad jeg ikke mærkede så meget – men så kom roearbejdet i maj/juni. Hvor har jeg været sur og gal over at måtte tage en tårn i roerne, når de andre kammerater en sollys junidag kunne tage til Damsbo Strand. Så gik det bedre med kornhøsten og roeoptagningen. Og så var der glæden ved at det hele var godt overstået.

I min erindring står det tydeligt, at far

*Herover:
Luftfoto af Ellens
barndomshjem,
Bækvej 11 set fra
sydøst. 1953.
I baggrunden
anes Haarby med
kirken i midten af
billedet.
Sylvest Jensen
Luftfoto.*

og jeg satte punktum for (korn)høsten ved at køre den sidste 'rivning' i hus – og mor ventede inde med frikadeller, porrer og gulerødder. Hvor det smagte!

Jeg var ikke ret stor, før jeg var klar over vores økonomiske situation. Jeg vidste, vi havde bog i brugsen og altid regning hos mølleren. Men de tog os med i det. Det var mit job at hente mælkepenge på mejeriet, og jeg er også blevet sendt op på møllen for at betale regning, når mølleren havde været med et af sin 'små vers'. Det var gerne mellem jul og nytår, hvor der var overskud fra griseslagtningen.

Om efteråret havde vi 'kartoffelferie', hvor der blev sanket kartofler rundt omkring på gårdene. Det prøvede jeg én gang – hvor jeg opdagede, jeg skulle 'rubbe neglene' for at holde trit med kartoffeloptageren. Det var noget andet hjemme, hvor far pløjede nogle rækker op, og hvor vi i fællesskab samlede kartoflerne. Jeg sagde nej til at fortsætte på en anden gård. Andre af mine kammerater brugte hele ferien; men mine forældre bebrejdede mig ikke noget.

På mange måder har jeg haft en privilegeret barndom, er blevet forkælet i sammenligning med mine ældre søskende, kom på realskolen som den eneste, selv om de andre var mindst lige så kvikke. Om udgifterne til realskolen sagde jeg, umoden som jeg var: "Det klarer mors

æggepenge." Ingen af mine brødre havde lyst til landbruget, blev heller ikke tilskyndet af min far; men alle har de fået en uddannelse, som de selv har måttet finansiere. Det har nok også præget mig, at jeg var alene med mine forældre fra jeg var ti år. Da var de ved at være ældre mennesker sidst i halvtredserne, og netop derfor blev jeg draget ind i deres arbejdsliv og økonomiske problemer.

Først i halvtredserne var husmandstiden slut. Fars helbred vaklede. De solgte hjemmet og flyttede til Haarby, købte et hus med lejefolk, hvor de ikke faldt til. Det hjalp, da de et par år senere flyttede ind i et nybygget hus på Landø, tegnet af min bror Ove. Efterhånden vænnede de sig til 'bylivet' og glædede sig, når de gamle venner fra Jordløse og Strandby dukkede op.

Set i lyset af Merete Pryds Helles *Folkets skønhed* bliver min skildring om husmandslivet lidt af et skønmaleri. Sådan har det naturligvis ikke været, i erindringer bliver det lidt kønnere og idylliserende end i virkeligheden, og man husker det, man vil huske. Vi kører af og til en tur til Jordløse Mark – Bækvej som den nu hedder – finder de gamle steder – lidt forandrede og alligevel de samme, og man husker det man vil huske.

ELLEN LEHRMANN ÆGIDIUS

IS-HUSENE I JORDLØSE

– OG LIDT OM DEM DER SOLGTE ISEN

Den første egentlige danske iscremefabrik blev etableret i 1914 under navnet Amerikansk Ice Cream Fryseri, senere Hellerup Is.

I starten solgte de isen i vafler eller i bægre og efterhånden oprettes flere salgssteder. Ispinden blev opfundet i 1923 i USA, og herefter lanceres ispinde som flødeisbar-med-pind.

I Danmark oprettedes der isfabrikker over hele landet, således at antallet i 1962 når op på 162, det højeste antal nogensinde.

Der var ikke strøm i de første ishuse og dermed heller ikke fryserne. Flødeisen blev holdt frossen ved hjælp af isskabe med is, som blev leveret af isfabrikkerne.

Hesselager Is grundlægges i 1931, og blev ret dominerende på Fyn de næste 25 år. Under navnet Sol is blev Hesselager Is i 1969 lagt sammen med flere andre isfabrikker. Sol Is bliver 2 år efter opkøbt af Frisko Is, som et par år før var overtaget af det multinationale selskab Unilever.

Mejerigården i Thisted, der senere får navnet Polar Is startede i 1933. De opkøbte også en del isfabrikker bl.a. Pre-

mier Is, som er det navn isen sælges under i dag. Premier Is er nu en del af den baltiske Food Union, og er den eneste af de 162 isfabrikker fra 1962, der stadig producerer is.

ISHUSET LANDEVEJEN 31

På den lille trekant ved Landevejen 31 kunne der lige ligge et af de små gule is-

Til venstre:
Ishuset på Landevejen 31.

huse fra Hesselager Is. Inde i huset var der lige plads til sælgeren. Vi antager det er Maren Kirstine Andersen der står i huset i 1930'erne.

Maren Kirstine Andersen var gift med landpost Hans Andersen, men blev enke 1905. Hun ernærede sig herefter som syerske. Hendes datter Elna var ligeledes syerske og boede hos hende. Datteren døde kun 30 år gammel så barnebarnet Edel, der da var 7 år voksede op hos Maren Kirstine. Maren Kirstine døde i 1950 og huset blev overtaget af Marie Brugs.

CAROLINES ISHUS

Et af de første ishuse i Jordløse var Carolines ishuse ved det nuværende Landevejen 9. Ishuset var fra Slots Is i Odense. Det var Slotsbryggeriet der var begyndt at fremstille flødeis efter de fra midten af tyverne havde fremstillet isblokke til isskabe. Bryggeriet var da ejet af Albani.

Caroline blev gift med Marinus i 1925, hvorefter de bosatte sig i Jordløse. Hun var fra Horne og han var flyttet fra Jylland til Fyn i 1920. I 1930 købte de Landevejen 9, og her boede de resten af

Til højre:
Carolines ishuse på Landevejen 9 har besøg af 2 piger på tandem.
Yderst til højre Caroline og Marinus.

*Til venstre:
Postkort fra
Damsbo Strand.
Ishuset anes i bag-
grunden. Det blev
senere udskiftet
med et større hus.
Dette postkort er
udgivet efter 1941
og sendt i 1957.*

livet. Sammen fik de børnene Lilly *1927 og Erik *1935.

Marinus fik arbejde som vejmand ved kommunen og sideløbende hermed snittede han skeer. Skeerne blev de første mange år afsat til trævaregrosserer Lehmann. Marinus fortsatte med at snitte skeer lige til det sidste og sønnen Erik overtog værktøjet og skeproduktionen efter ham.

Caroline og Marinus nåede at fejre diamantbryllup i 1985. Caroline døde senere i 1985 og Marinus i 1986.

DAMSBO STRAND

Ishuset her blev de første år drevet af Vendla og Thorvald Rasmussen fra Rye-

huset ved Damsbo skoven. Thorvald var både skovarbejder og hjemmeslagter, og familien boede i Ryehuset i en menneskealder indtil 1981.

I starten af 1950'erne blev ishuset overtaget af Elna og Hans Andersen, Enghavevej. Deres datter Alice fortæller, at hun tilbragte nogle dejlige somre på Damsbo Strand. Hver formiddag kørte hun og moderen ned til stranden for at passe ishuset.

De første år var det et lille ishuse, men på et tidspunkt blev der opsat et større med et lille opholdsrum, hvor de spiste den medbragte mad, og en kælder til opbevaring af sodavand. Der var ikke strøm i huset så isen blev holdt frossen ved

hjælp af is der blev leveret af Hesselager Is.

Der var sort af menneskter på stranden dengang, så der var masser af lege-kammerater og der kunne også være travlt i ishuset. Mange familier vendte tilbage år efter år for at campere på stranden og hvert år var der spejderlejr på den sydlige del af stranden.

I 1961 forulykkede tvillingerne Knud og Niels Jørgensen i deres speedbåd på Damsbo Strand og Niels og et barn omkom. Efterfølgende sørgede Niels forældre tømrer Jørgen Jørgensen og hustru Johanne for, at der blev installeret telefon i ishuset.

Familien Andersen havde ishuset indtil slutningen af 1960'erne, hvorefter det

blev overtaget af Osvald Bahl fra Faldsled, der havde det nogle år inden det blev nedlagt.

HESSELAGER IS I SKOVMARKEN

Et af de længerelevende ishuse lå Landevejen 89 i Skovmarken. Det blev drevet af Karl og Anna Jensen fra ca. 1945–1960.

Anna kom til Jordløse sammen med sin første mand Christian Marius Jørgensen, som stammede fra Strandby. Han arbejdede på Damsbo, men blev indkaldt til sikringsstyrken i København under 1. verdenskrig. Her blev han ramt af den Spanske syge og døde på garnisonshospitalet i København i 1916.

Anna blev herefter gift med Karl Jensen, der var savværksarbejder, og som følge deraf manglende nogle fingre. Det forhindrede ham dog ikke i at sælge is. De købte huset i Skovmarken i 1920.

Det var Anna og Karl der i Jordløse introducerede Tipskuponen, som de solgte fra ishuset.

Om starten af tipningen hedder det bl.a. på Wikipedia:

Den første tipskupon

”9. maj 1949 blev de 12 første tipskampe afviklet, og et stykke danmarkshistorie var født. Der var masser af debatter om konsekvenserne ved det nye spil, som var gen-

*Herunder:
Anna og Karl foran
ishuset. Inde i hu-
set ses et par børn.
Ukendt person
yderst til højre.
Ca. 1950.*

stand for mange undersøgelser, og som fik skyld for et utal af forseelser af varierende alvor.

Det første regnskab fra 1950 viste en omsætning på 67 millioner kroner.

Tipperne afleverede dengang en kupon med tre fløje bestående af karbonpapir. Der skulle trykkes til, så tegnene kunne ses på alle tre kuponer, og de to af dem afleverede tipperne til forhandleren senest onsdag, mens den tredje kopi kom med tipperen hjem, så han eller hun kunne se og huske sine tipstegn.

Hver tipper måtte højst spille for den fyrstelige sum af 48 kroner om ugen – rækkeprisen var 25 øre – og der var også et loft over gevinstens størrelse, så hver spiller maksimalt måtte vinde 50.000 kroner om ugen. Tipsrækker bestod dengang af 12 kampe, og der var gevinst til rækker med 12, 11, 10 og ni rigtige tegn.”

Udover at passe ishuse var Anna også kogekone og hun var medhjælper i Jordløse Forsamlingshus i mange år.

Karl døde i 1970 og Anna i 1977. Huset i Skovmarken blev herefter solgt til de nuværende ejere Karin og John Holler.

ISHUSET PÅ OVERSAR

Et andet ishuse i Skovmarken lå på Oversar (Ovres Agre) – marken mellem Landevejen 75 og Skovlund, Landevejen 77.

Ishuset blev drevet af Jordløse Afholdshotel. Det har næppe været en god forretning, og det lå her da også kun en kort periode i 1940'erne.

FRU GREVE, LANDEVEJEN 25

I 1955 var det fru Greves tur til at have ishuse. Det overlevede kun et par år. Flere år senere i 1964 etablerede hun brød- og mejeriudsalg i baghuset. Det blev nok en bedre forretning og efterhånden en anseelig butik med et rigt vareudvalg.

Det var dengang lukkeloven forhindrede andre fødevarerbutikkerne i at have åbent om aftenen og søn- og helligdage. Hos fru Greve var der næsten altid åbent. Butikken lukkede i 1982.

Herover:
Indgangen til campingpladsen i Jordløse Bakker.

Ca. 1970.

CAMPINGPLADSEN

Campingpladsen i Jordløse Bakker blev oprettet i 1958 på foranledning af læge Westergaard. Den var ejet af FDM og lukkede i 1976.

Ved indgangen fra Jordløse Møllevej til pladsen lå et ishuse, hvor man også kunne indskrive sig til camping.

Her var det Premier Is, der for første gang var kommet på banen i Jordløseområdet.

I starten af 1960'erne var det Tinne

Herunder:

Kirstine i ishuse i Skovmarken.

Ishusene var dengang tit samlingssted for områdets beboere.

Ca. 1960.

og Niels Andersen, der passede ishuse og campingplads.

Tinne og Niels havde overtaget husmandsstedet, Jordløse Møllevej 42 i 1927 og udover at drive landbrug havde Niels også været mælkekusk i 1940'erne og 50'erne.

DET SIDSTE ISHUSE I SKOVMARKEN

Sognets sidste ishuse lå i Skovmarken. Det var Johannes og Kirstine Larsen der havde ishuse på Landevejen 79 fra ca. 1960–1980.

Johannes og Kirstine havde overtaget Eskemoselund – gården man nu kalder Stenbjerggård – efter hendes forældre. Da hendes far Anton Jørgensen døde, solgte de gården og købte i stedet ”Det høje hus” i Skovmarken.

Her etablerede de et ishuse, hvor de først forhandlede Polar Is og senere gik over til Premier Is. Udover is var man også begyndt at sælge sodavand og lidt slik i ishuse, og det var også muligt nogle steder at købe cigaretter.

Da Johannes og Kirstine lukkede ishuse omkring 1980 var tiden løbet fra de små ishuse ude på landet og det blev det sidste lille ishuse i Jordløse.

Johannes døde i 1989 og Kirstine i 2003.

ULLA NYBORG

Arkivets årsplan 2018/2019

Ønsker du en påmindelse før hvert arrangement så tilmeld dig vores mailservice på jtarkiv@gmail.com eller Jordløse Nyhedsbrev på www.jordløse.nu.

Onsdag den 30. maj kl. 18.30 præcis

Gåtur omkring Gungebjerg

Vi samles på marken bag John Gitz Hollers "Gule Cottage" der har adressen Landevejen 89. Der parkeres mest hensigtsmæssigt i Møllergydens højre side – delekørsel!

Niels Lauridsens skov, der afgrænses af Møllergyden og Landevejen, danner rammen om denne aftens tur.

Lidt om turen: Udflytterlandsbyerne Trunderup og Gungerup – torper – udspringer af adelbyen Jordløse i Middelalderen. Hvor førstnævnte stadig har sit liv og ligger der, hvor den i sin tid blev lagt, er Gungerup i dag helt borte, hvorfor mon? Kun 'bjerget' og navnet eksisterer, det er skovens højeste punkt og markeret med en efterhånden temmelig grønlig Geodætisk sten med kongekrone på.

Gods og skov rullede sig ud og overgroede området, der over tid har haft dambrug og

vandmølle, pelsdyrfarm og Rigssal, B&B, et større havebrug, hestegræsning o.m.a. Pt. en veldrevet skov og plantage.

Tag kaffen med, varighed nogle timer, inkl. pause.

Onsdag den 12. sept. kl. 19.00

Odense-Nr. Broby-Faaborg Banen

Foredrag ved Lars Viinholt-Nielsen.

Entre incl. kaffe og kage 50 kr., 40 kr. for medlemmer.

Lørdag den 10. nov. kl. 10.00–14.00

i arkivets lokaler

Arkivernes dag

Der serveres kaffe og brød.

Onsdag den 13. marts 2019

på Friskolen i Jordløse

Generalforsamling

Efterfølgende foredrag med Ole Buhl.

Der serveres kaffe og brød.

John Gitz Holler

Jordløse Station

JORDLØSE BOLDKLUB 75 ÅR

Jordløse Boldklub kunne den 20. februar 2018 fejre 75 års jubilæum. I den forbindelse udgav Jordløse-Trunderup lokalhistoriske forening i samarbejde med Jordløse Boldklub bogen "Jordløse Boldklub 75 år".

Bogen er redigeret af Rikke Schultz og Ulla Nyborg fra lokalhistorisk forening. Udover redaktionen har flere personer med tilknytning til Boldklubben gen-

nem alle årene leveret artikler og stof til bogen.

Bogen er på 192 sider med mange billeder, trykt i farver og med hårdt omslag. Det er Jordløse Boldklub der har bekostet trykningen og indtægten ved salget deles mellem boldklubben og arkivet.

Bogen koster 150 kr. og kan købes hos Lokalhistorisk arkiv i åbningstiden eller ved henvendelse til et bestyrelsesmedlem.

Til højre:
Opslag fra bogen
"Jordløse Boldklub
75 år".

Omslagsfoto:
Jordløse Ringridning kan fejre 40 års jubilæum i 2018, idet den blev afholdt første gang i forbindelse med Hosefesten 1978. De følgende år blev ringridningen en selvstændig forening og flyttet til Bremerholmsgyden. I 2009 blev ringridningen igen indlemmet i Jordløse Boldklub og der

blev etableret ny ringriderbane ved Holgers Lege-Være-Sted, så arrangementet afholdes nu sammen med Hose- eller Bakkefest. Billedet her er fra Jordløse Ringridning 2014 i Holgers-Lege-Være-Sted. Rytteren har taget den første ring. På lastbilen sidder Vivian Hansen og Sanne Højlund vanen tro og holder styr på heste, ryttere og ringe.

Pris for ikke medlemmer 25 kr.

ISSN 1903-9506